

ĐỐI TƯỢNG HƯỞNG ĐÍCH CỦA TUẦN LỄ VÀNG NĂM 1945

NGUYỄN VĂN GIÁC*

Quỹ Độc lập nói chung, Tuần lễ Vàng nói riêng là những sự kiện về tài chính ghi dấu ấn đặc biệt trong dòng chảy lịch sử hiện đại Việt Nam. Tuy nhiên, khác với Quỹ Độc lập mà toàn dân là đối tượng đại trà được Chính phủ vận động, Tuần lễ Vàng chủ yếu nhằm vào các giai tầng có của, từ đội ngũ quan viên trong bộ máy chính quyền cũ, giới trung lưu thành thị đến tư sản, điền chủ.

Hầu hết các tài liệu từ trước đến nay khi đề cập về sự kiện Tuần lễ Vàng đã đi đến những nhận thức sai lệch, hoặc đề cao tinh thần yêu nước của nhân dân một cách chung chung hoặc lờ đi công sức đóng góp thực tế của những bộ phận giàu có. Có thể kể ra một số tài liệu tiêu biểu đó như sau.

Trong cuốn *60 năm tài chính Việt Nam 1945 - 2005* của Bộ Tài chính, xuất bản năm 2005 đã đi đến một kết luận chung cục: “Kết quả của Quỹ Độc lập và Tuần lễ Vàng cho thấy lòng yêu nước của nhân dân ta, nhất là nhân dân lao động rất cao. Trong hoàn cảnh vừa mới được giải phóng khỏi mấy tầng áp bức bóc lột của thực dân, phong kiến và phát xít, lại bị ảnh hưởng của chiến tranh và nạn đói, nạn lụt, nhân dân ta vẫn tự nguyện quyên góp cho Nhà nước một số tài sản, tiền và vàng bạc rất đáng kể” (1).

Cuốn *70 năm tài chính Việt Nam 1945 - 2015* xuất bản năm 2015 đã đề cập cụ thể hơn: “Đến hết ngày 23-9-1945, ngày bế mạc Tuần lễ Vàng, tổng kết Quỹ Độc lập và Tuần lễ Vàng, cả nước đã thu được 370kg vàng và 20 triệu đồng Đông Dương... Trong bối cảnh kinh tế và đời sống lúc đó, kết quả trên là một con số rất lớn và có ý nghĩa quan trọng, đồng thời cho thấy lòng yêu nước của nhân dân, nhất là nhân dân lao động rất cao” (2).

Tương tự, trong cuốn *Chủ trương, chính sách của Đảng về xây dựng nền tài chính Việt Nam trong kháng chiến chống Pháp (1945 - 1954)* của Phan Thị Thoa, xuất bản năm 2017 cũng cho rằng “Tổng cộng Tuần lễ Vàng tại Hà Nội đã góp được 2.201 lạng vàng, 920 tạ thóc cùng tiền bạc và nhiều hiện vật khác, tổng trị giá lên 7 triệu đồng Đông Dương... Đặt trong bối cảnh kinh tế khó khăn và đời sống của nhân dân ta còn nhiều thiếu thốn, kết quả ủng hộ trên đây đã nói lên sự hy sinh, lòng yêu nước sâu sắc của nhân dân ta, nhờ đó Chính phủ đã có được nguồn tài chính nhất định...” (3).

Chưa đánh giá và đề cao đúng mức vai trò tiên phong và công sức đóng góp của những giai tầng giàu có trong cao trào Tuần lễ Vàng thực chất là sự nhận thức không đúng về sức mạnh đoàn kết dân tộc

* TS. Trường Đại học Thủ Dầu Một, tỉnh Bình Dương

trong công cuộc bảo vệ nền độc lập và kháng chiến chống ngoại xâm của Chính phủ và nhân dân Việt Nam sau cách mạng Tháng Tám năm 1945.

1. Từ Quỹ Việt Nam Giải phóng quân đến Quỹ Độc lập và Tuần lễ Vàng

Nếu như Quỹ Độc lập là biện pháp tài chính có tính luật định của Chính phủ Việt Nam Dân chủ Cộng hòa, hoạt động trong quãng thời gian dài thì Tuần lễ Vàng được phát động thành một cao trào cấp bách và tự nguyện, nằm trong khuôn khổ của Quỹ. Bởi thế, Tuần lễ Vàng diễn ra hết sức sôi động trên phạm vi toàn quốc, nhất là tại Thành phố Hà Nội, nơi tập trung những nguồn lực tài chính hàng đầu của Nhà nước Liên bang Đông Dương trước đây.

Cũng nên biết rằng, trước khi có Sắc lệnh 04/SL về việc thành lập Quỹ Độc lập, đã từng tồn tại một quỹ có tên Quỹ Việt Nam Giải phóng quân. Đến ngày 7-9-1945, thông cáo trên báo *Cứu Quốc* cho biết một sự kiện tiêu biểu của Quỹ này như sau: “Hưởng ứng lời hiệu triệu của Thành bộ Việt Minh và Ủy ban Nhân dân Thành phố Hà Nội, các thân hào nam giới và nữ giới đã đi đến rất đông ở Thị Sảnh để cùng đại biểu Thành bộ Việt Minh thảo luận mở một cuộc lạc quyền ủng hộ Đội quân Giải phóng Việt Nam. Một ban trị sự được thành lập để tiến hành công việc. Chủ tịch: ông Nguyễn Hữu Tiệp... Hội đồng đã quyết định cấp tốc mở ngay cuộc lạc quyền trong các phố chia làm 8 khu...” (4).

Cùng số báo trên, sự ra đời của Quỹ Độc lập cũng được chính thức thông báo: “Chính phủ Lâm thời đã thành lập tại Hà Nội và các tỉnh trong toàn cõi Việt Nam một quỹ thu nhận các món tiền và đồ vật mà nhân dân sẵn lòng quyên giúp Chính phủ để ủng hộ nền độc lập của quốc gia. Quỹ đó đặt tên là “Quỹ Độc lập” (5). Việc

thu nhận của Quỹ còn được đề cập chi tiết hơn trên *Cứu Quốc* số ngày 9-9-1945: “Quỹ Độc lập... mục đích để thu nhận những món tiền hay những đồ vật như thóc, gạo, vải, giấy, mũ, quần, áo...” (6).

Do sự hoạt động chông chéo của hai Quỹ, thông báo trên *Cứu Quốc* ngày 11-9-1945 cho biết đã diễn ra sự hợp nhất rằng “Chính phủ Lâm thời muốn tập trung mọi cuộc lạc quyền vào một quỹ chung cho toàn cõi Việt Nam nên đã ra Quốc lệnh Số 4/SL để thành lập Quỹ Độc lập. Sau đây, Quỹ Việt Nam Giải phóng quân đã sáp nhập vào Quỹ Độc lập và công việc lạc quyền vẫn tiến hành... Chúng tôi trong Ban Trung ương Quỹ Độc lập và Ban Trị sự Quỹ Việt Nam Giải phóng quân đã hội họp để thanh toán công việc và sáp nhập hai quỹ làm một” (7).

Có thể thấy, Quỹ Độc lập hướng đến tất cả đối tượng trong nhân dân nhằm thu gom toàn bộ tài sản hiến tặng.

Trong khi đó, điều kiện đặc thù của nền tài chính quốc gia Việt Nam hiện tại đòi hỏi cấp thiết một lượng lớn tài sản có giá trị bảo chứng trong giao dịch quốc tế và tiến tới hoạt động tài chính tự chủ, như mua sắm khí giới, ngoại thương, đối phó nạn lạm phát tiền tệ, phát hành đồng tiền mới... Yêu cầu về việc thu gom vàng tiềm tàng trong nhân dân trở thành mục tiêu tài chính trụ cột của quốc gia. Tuần lễ Vàng được phát động thành cao trào trong bối cảnh như vậy.

Tuy nhiên, trong một xứ sở thuộc địa liên tục hơn 80 năm với đại đa số nông dân bị vơ vét và bóc lột xác xơ, lại vừa kinh qua nạn đói kinh hoàng chưa kịp vãn hồi sinh thể, việc huy động nguồn tài chính đặc dụng này nhắm đến bộ phận nhân lực nào nếu không phải các giai tầng xếp ở sào trên của bậc thang xã hội? Đó chính là bộ phận những người giàu có, bao gồm các hạng tư

sản, diên chủ cùng tầng lớp có mức sống trung lưu.

Tuần lễ Vàng của Chính phủ Việt Nam Dân chủ Cộng hòa hiển nhiên chọn các giai tầng này làm đối tượng hướng đích.

Cũng cần nhận thấy rằng, trong khi tiêu chí thu nhận vàng là mục đích duy nhất lúc xuất phát kế hoạch đặt ra, kết quả thực tế của Tuần lễ Vàng vào những ngày về sau mở rộng ra nhiều loại hiện vật hiến tặng khác. Dù rằng đối tượng được chỉ dẫn có đông đủ mọi bộ phận nhân dân, song trị giá cao của hầu hết các hiện vật tặng góp vẫn thuộc về tầng lớp giàu có.

2. Chương trình, Mục đích và công tác cổ động của Tuần lễ Vàng

Nhằm huy động sức đóng góp cao nhất về loại tài sản đặc dụng là vàng, Chính phủ cách mạng ngay sau ngày khởi nghĩa giành chính quyền thắng lợi đã ban hành bức công lệnh, nghiêm cấm mọi giao dịch mua bán, đổi chác vàng bạc trên phạm vi toàn quốc. Lệnh cấm này ban hành ngày 29-8-1945, một ngày sau sự kiện Tuyên cáo thành lập Chính phủ Lâm thời Việt Nam Dân chủ Cộng hòa (28-8-1945), hiệu lực kéo dài trong suốt tháng 9 là quãng thời gian cùng lúc tiến hành Tuần lễ Vàng, được hủy bỏ từ ngày 4-10-1945, theo như bản Thông cáo từ *Việt Nam Dân Quốc Công Báo* như sau:

“Ngày 29-8-1945, Chính phủ có ra lệnh tạm cấm mua bán các thứ vàng lá, vàng thoi, bạc đồng cũ, bạc nén và các thứ trang sức bằng kim khí kể trên. Nay xét vì tình hình đã thay đổi cùng là không muốn cho nghề kim hoàn bị gián đoạn, vậy kể từ ngày mồng 4 tháng 10 năm 1945 việc cấm mua bán kể trên bãi bỏ hẳn” (8).

Sau lệnh cấm nói trên và sau khi luật hóa Quỹ Độc lập, truyền thông báo chí bắt đầu xuất hiện một số khẩu ngữ kêu gọi quyên góp vàng giúp cho Chính phủ thông qua Quỹ Độc lập. *Cứu Quốc* động viên sớm

nhất từ ngày 9-9 với lời kêu gọi: “Vàng! Vàng! Vàng! Sẽ biến ra nhiều phép lạ, sẽ nhai xương, nuốt máu quân thù, sẽ đem lại vinh quang cho Tổ quốc. Ai có Vàng nên quyên ngay vào Quỹ Độc lập” (9). *Cứu Quốc* số tiếp theo cũng có khẩu ngữ tương tự: “Hãy đem Vàng xây đắp nền Độc lập cho Tổ quốc” (10).

Cứu Quốc số 40, ngày 11-9-1945 bắt đầu thông tin chính thức về việc phát động Tuần lễ Vàng, với bản văn công bố Mục đích và Chương trình; có lưu ý về thời gian tiến hành và tiêu chí quyên góp: “Tuần lễ Vàng bắt đầu từ 16-9-45 đến 23-9-1945 thu riêng Vàng cho Quỹ Độc lập” (11).

Phần Mục đích lưu ý việc tổ chức sự kiện nhằm “Muốn có dịp để quốc dân tỏ lòng ủng hộ Chính phủ, tỏ rõ sự hy sinh, cương quyết để bảo tồn đất nước (số Vàng thu được sẽ là kích thước để đo tinh thần cứu quốc của dân chúng)”; phần Chương trình mô tả cách thức tiến hành tại các địa điểm tổ chức rằng “Hộp quyên sẽ để trước bàn thờ Tổ quốc, máy truyền thanh sẽ loan báo những vị hảo tâm đặc biệt, có sổ để ghi tên các vị hảo tâm, sổ đó sẽ đóng thành sổ Vàng để tại Viện Bảo tàng” (12). Rõ là đối tượng được ưu khuyến mời gọi nhằm vào giai tầng có của/vàng.

Số báo khởi đầu cho sự quảng bá về Tuần lễ Vàng này cũng chỉ dẫn đích danh đối tượng vận động, qua tit bài “Cùng các bạn phụ nữ tư sản!” hối thúc giục giã liên hồi rằng “Hỡi các bạn phụ nữ tư sản! Các bạn còn đợi gì không đem các vòng, xuyến, hoa, hột đeo trong người, cất trong hòm, chôn dưới đất ra, mang bỏ vào Quỹ Độc lập. Số Vàng của các bạn sẽ đúc thành một khối Vàng lớn để ngăn cản quân thù, bảo vệ đất nước, chống mọi xâm lăng” (13).

Không chỉ bằng văn chương chính luận, cuộc vận động cho sự kiện còn được vận điệu

hóa thành thơ ca theo thể lục bát dễ đọc, dễ thấm đối với giới thượng lưu, ví như:

“Lúc này làm dáng càng dơ
 Hãy đem Vàng để phụng thờ Nước Non.
 Người còn thì của hãy còn,
 Nước tan người mất Vàng son làm gì?”
 (14).

Cứu Quốc, liên tục các số 41/12-9, 42/13-9, 44/15-9 đều có đăng bài cổ động cho Tuần lễ Vàng. Sự ủng hộ vàng đối với bộ phận nhân dân giàu có đã trực tiếp trở thành hành động chiến đấu trên trận địa, theo như khẩu ngữ: “Bỏ Vàng vào Quỹ Độc lập tức là ném quả lựu đạn vào kẻ xâm lăng” (15).

3. Diễn tiến vận động các sự kiện tiêu biểu của Tuần lễ Vàng

3.1. Hoạt động của ngày vàng khai mạc

Ngày vàng đầu tiên, tức ngày vàng khai mạc của Tuần lễ Vàng 16-9-1945 được báo *Cứu Quốc* số 45, ngày 17-9 đề cập thông qua ba sự kiện tâm điểm như sau.

Bài tường thuật về buổi lễ khai mạc tại Nhà Hát Lớn

Diễn văn của ông Trưởng Ban Tổ chức Nguyễn Hữu Tiệp kêu gọi một cách thẳng thắn: “Đã đến lúc không ai có thể ái quốc “miệng”, ái quốc hư danh. Phải đem Vàng giúp nước. Từ một nén cho đến chục, trăm, nghìn nén và từ chiếc nhẫn, đôi hoa tai nhỏ cho đến chiếc vòng, chiếc xuyên, chiếc kiềng, phải đem ra giúp nước bằng hết”; lời của ngài Bộ trưởng Bộ Tài chính Phạm Văn Đồng biện thuyết: “Là bởi các Chính phủ thực dân trước để lại cho chúng ta một cái gia tài không có gì cả. Những cuộc thu vào cố gắng, cũng chẳng được là bao. Bây giờ chỉ còn sự đóng góp của đồng bào. Hơn nữa, chỉ có những nhà giàu có mới giúp được Chính phủ có một kết quả mong đợi để củng cố nền độc lập đang bắt đầu gây dựng” (16).

Sau những lời tuyên bố của giới chức trách, bộ phận truyền thông đốc thúc mạnh mẽ rằng “Chức xung phong Tuần lễ Vàng muốn dành cho một người. Máy truyền thanh không những có tiếng to mà nó còn có mắt nữa. Nó đã trông thấy người đó rồi. Nó muốn vị phú hào to nhất Hà Nội mà có lẽ, nhất cả Bắc Bộ đó nữa phải nhận chức xung phong... Nó nhất định đặt tên người đó trên đầu cuốn sổ Vàng của Tuần lễ Vàng. Quyển sổ quý giá đó sẽ để trong Viện Bảo tàng. Và nó hứa nếu cần, còn tạc cả bia để kỷ niệm người xung phong của Tuần lễ Vàng nữa” (17). Để rồi sự khởi đầu đầy kỳ vọng cũng đã diễn ra như sau: “Một nhà giàu lớn ở Hà Nội cúng vào Tuần lễ Vàng 50 lạng Vàng. Nhưng còn muốn giấu tên và dành chức xung phong cho nhà đại phú hào có mặt tại đây sẽ cúng một số Vàng lớn gấp đôi hay hơn nữa, nghĩa là ít nhất cũng 100 lạng... Nó báo đến ông bà Lê Cường cúng 50 lạng... 102 lạng của cụ Trịnh Phúc Lợi và ông bà Trịnh Văn Bô” (18).

Có thể nhận thấy, những tên tuổi được xướng danh trong ngày vàng là những nhà giàu có với số lượng quyên góp đáng kể.

Thư của Chủ tịch Hồ Chí Minh

Ngay trong lễ khai mạc Tuần lễ Vàng, bức thư của vị lãnh tụ đứng đầu Chính phủ Lâm thời Việt Nam Dân chủ Cộng hòa đã được nhắc tới: “Sự tô Vàng cho Tuần lễ Vàng quốc dân muốn dành phần cụ Chủ tịch Hồ Chí Minh. Nhưng đến phút cuối cùng tới khai mạc lễ, cụ bận việc. Cụ gửi một bức thư, ủy anh Phạm Văn Đồng... đọc để toàn quốc đồng bào cùng nghe” (19).

Thư gửi này được *Cứu Quốc* đăng tải với tít bài “Chủ tịch Hồ hô hào...”, trích đoạn nội dung như sau:

“Muốn củng cố nền tự do độc lập ấy, chúng ta cần sức hy sinh phấn đấu của toàn quốc đồng bào; nhưng chúng ta cũng

rất cần sức quyền giúp của nhân dân nhất là những nhà giàu có.

Ý nghĩa “Tuần lễ Vàng” là ở đó.

Tuần lễ Vàng sẽ thu góp số Vàng trong nhân dân và nhất là của các nhà giàu có để cúng vào việc cần cấp và quan trọng nhất của chúng ta lúc này là việc quốc phòng.

Tuần lễ Vàng sẽ tổ cho toàn quốc đồng bào và cho toàn thể giới biết rằng trong lúc chiến sĩ Việt Minh trên các Mặt trận quyết hy sinh giọt máu cuối cùng để giữ vững nền tự do độc lập của nước nhà, thì đồng bào ở hậu phương, nhất là những nhà giàu có, cũng có thể hy sinh được chút Vàng để phụng sự Tổ quốc.

Như thế Tuần lễ Vàng không những có ý nghĩa giúp vào nền tài chính quốc phòng, nó còn có một ý nghĩa chính trị quan trọng.

Vì vậy tôi mong rằng toàn quốc đồng bào nhất là các nhà giàu có hết lòng vì nước hy sinh.

Tôi tin rằng toàn quốc đồng bào nhất là các nhà giàu có trong sự quyền giúp này, sẽ xứng đáng với sức hy sinh phấn đấu của các chiến sĩ ái quốc trên các Mặt trận” (20).

Với bản văn đã dẫn, trong khi hô hào “toàn quốc đồng bào”, lãnh tụ cũng kèm theo chủ ý nhấn mạnh đến một đối tượng đặc biệt: “nhất là các nhà giàu có”/“nhất là những nhà giàu có”. Cả thấy đến năm lần trong thư hướng đến đối tượng này, chúng tỏ kỳ vọng hết sức lớn lao mà vị Chủ tịch đặt sự thành tựu của Tuần lễ Vàng vào tay tầng lớp tư sản - điền chủ Việt Nam trước vận mệnh lịch sử.

Tặng thưởng Huy chương vàng

Ngay ở đầu trang báo, bên cạnh bài tường thuật về ngày vàng khai mạc, nổi bật một thông tin khác là lời hứa hẹn về tặng thưởng huy chương vàng cho cá nhân người quyền góp vàng nhiều nhất đối với sự kiện.

Tặng thưởng này vô cùng đặc biệt, không chỉ bởi xuất xứ của tặng vật mà còn ở vị chức sắc trao tặng:

“Đồng bào ở nước ngoài có tặng Chủ tịch Hồ Chí Minh một cái huy chương Vàng hình ngôi sao năm cánh, giữa có chữ V. M.

Chủ tịch nghĩ rằng sẽ tặng huy chương ấy cho vị quốc dân nào nhiệt tâm quyền nhiều nhất trong Tuần lễ Vàng” (21).

Vinh dự hiếm hoi đó rõ ràng chỉ dành cho nhà hảo tâm nhiệt huyết nhất trong giới phú hào.

Ngoài ra, việc không thu nhận tiền trong ngày vàng thứ nhất cho thấy sự tuân thủ mục tiêu lẫn đối tượng hướng đích của sự kiện. Phóng viên Công Dân cho biết: “Một thiếu phụ, cách phục sức có vẻ là một tiểu thương. Chị đến Nhà Hát Lớn với mấy trăm bạc giấy. Ngày hôm trước, chị đã mang số tiền đó đi mua Vàng. Không đâu có, để chị mua cả. Chị đến để xin cúng mấy trăm bạc giấy thay cho Vàng vậy, nhưng Tuần lễ Vàng không nhận tiền cho chị. Chị lui thủ ra về” (22). Tuy nhiên, đây có lẽ chỉ là một trường hợp giả định, bởi cũng chính tác giả trên, trong một bài viết khác về ngày vàng đầu tiên, cung cấp thông tin rằng “Nhưng, cũng có những tấm lòng yêu nước đã tỏ rõ trong Tuần lễ Vàng bằng cách khác nữa. Ngày đầu Tuần lễ Vàng ở Nhà Hát Lớn, dân làng Quỳnh Lôi đã [chở] xe đến cúng hai con hạc thờ lớn bằng đồng. Một thiếu phụ, Vàng đã mang giúp hết vào Quỹ Giải phóng quân khi đoàn quân này còn ở chiến khu, đã nhặt nhanh hết bạc trong nhà đưa đến Tuần lễ Vàng” (23). Dù vậy, kết quả quyền góp của ngày vàng này vẫn chỉ công bố mỗi số liệu bằng vàng.

3.2. Hoạt động của ngày vàng thứ hai

Ngày vàng thứ hai 17-9-1945 được báo *Cứu Quốc* số 46, ngày 18-9 cập nhật. Cả hai

bài viết liên quan đến Tuần lễ Vàng đều tập trung vào đối tượng vận động chính.

Bài tường thuật về ngày thứ hai trong Tuần lễ Vàng (17-9)

Mở đầu sự kiện, bài viết đi thẳng vào không khí sôi động được tạo nên bởi đối tượng quyên góp như sau:

“Từ buổi sáng, hội quán [Hội Khai Trí Tiến Đức] hấp dẫn một số đông các nhà phú hào trong thành phố và các nơi đem Vàng tới bỏ vào quỹ.

Phú hào! Đó là cái đích Tuần lễ Vàng trông vào. Cho nên, có những nhà hảo tâm đã mang đến một số Vàng lớn, nhìn thấy rõ tất cả ý nghĩa thiêng liêng của một tuần lễ đặc biệt để xây dựng vững chắc cho Bộ Quốc phòng, còn hứa mang thêm đến nữa.

Bao nhiêu cũng là ít! Phải hy sinh tất cả số Vàng ‘có’ trong nhà! Nghĩ thế, có nhiều nhà giàu có đã mang Vàng tới Tuần lễ Vàng rồi, vội vã trở về, lấy thêm nhiều nữa, có khi, lấy tất cả, mang đến... Ai lại có thể điềm nhiên với những vòng, những xuyên, những nhẫn, những kiềng, những hoa, những hột và cả những đồng hồ Vàng nữa, mang trên người trong khi suốt ngày máy truyền thanh kêu gọi tất cả đồng bào, để ai có Vàng, nên mang giúp hết vào quỹ Quốc phòng...

Lòng yêu nước của người ta để ở đâu, nếu trên người còn lóe lên những óng ánh của Vàng?” (24).

Một giải thưởng khác của giới nghệ sĩ tạo tác Thủ đồ cũng được hứa hẹn trao cho “quán quân” của sự kiện, nêu ra trong bài báo:

“Ngày hôm qua [tức 17-9] các viên chức Nhà Bác cổ đã hứa xin đem tặng, người nào cúng nhiều Vàng nhất, tòa Đế Thiên Đế

Thích của các anh em đã góp tiền, đã dùng hết công phu, hết sức lực để nặn thành.

Một cử chỉ để khuyến khích không do Vàng tạo nên nhưng quý không kém Vàng?” (25).

Về cuộc đấu giá mua bức vẽ chân dung Chủ tịch Hồ Chí Minh

Thông tin đưa ra nhằm thẳng vào các nhà triệu phú trên cả nước, không chỉ giới hạn không gian Hà Thành. Dưới tit bài “Ai sẽ mua được?”, bài viết cổ động nồng nhiệt với giá khởi điểm đã được ấn định bởi một triệu phú:

“Bức chân dung duy nhất của bậc ái quốc lão thành sẽ về tay ai?

Nhà triệu phú cứu quốc nào sẽ có hân hạnh được mang bức chân dung kính mến đó về?

Hiện nay trong một bữa tiệc, một nhà hào phú ái quốc ở Hà Thành đã tuyên bố trước một ông Bộ trưởng Bộ Tài chính sẽ nhất định mua tới giá một triệu đồng (1.000.000đ 00).

- Các nhà triệu phú Bắc Liêu [Bạc Liêu] nghĩ sao?

- Các nhà triệu phú ẩn danh khác ở toàn quốc nghĩ sao?” (26).

Có lẽ tiếng đồn về sự giàu có của gia đình Công tử Bạc Liêu Trần Trinh Huy đã khiến Ban Tổ chức Tuần lễ Vàng mời gọi đến giới đại diện chủ miền Tây Nam Bộ này. Cũng được biết, vị triệu phú ứng tiếng định giá khởi điểm của bức tranh là ông Đỗ Đình Thiện, Trưởng ban Quỹ Độc lập Trung ương.

Cũng như ngày vàng thứ nhất, kết quả quyên góp ngày vàng thứ hai được công bố bằng mỗi số liệu là vàng.

3.3. Hoạt động của ngày vàng thứ ba và những ngày kế tiếp

Ngày vàng thứ ba 18-9-1945 theo như công bố về Chương trình của Tuần lễ Vàng thì chỉ diễn ra tại Hội quán Trí Tri ở phố Hàng Quạt, thực tế được báo *Cứu Quốc* số 47, ngày 19-9 đưa tin (27). Tuy nhiên, còn có thêm một địa điểm thu gom khác tập hợp khoảng hơn 30 nhà tư sản - điền chủ tại Bắc Bộ phủ, dưới hình thức bàn thảo việc thành lập Hội Việt Nam Thân sĩ Cứu quốc, mà ba ngày sau mới được báo *Cứu Quốc* cập nhật ở số báo ngày 21-9 (28).

Trong bài viết nhan đề “Vài nhận xét” về các ngày vàng vừa qua, phóng viên Công Dân trích xuất phát ngôn của nhà tư sản Trịnh Phúc Lợi để đả kích một bộ phận phú hào chưa nhiệt tâm đóng góp. Trích đoạn như sau:

“Trong ngày khai mạc Tuần lễ Vàng, sau khi cúng 102 lạng vàng, cụ Trịnh Phúc Lợi, một ông cụ ngoại 70 tuổi, đã nói thế này:

- Sở dĩ tôi mang cúng một phần gia tài là vì sau này, tôi không muốn cho con cháu tôi làm nô lệ nữa...

Câu nói đó, các nhà phú hào khác trong thành phố Hoàng Diệu [Hà Nội] này và trong toàn quốc, đã biết đến chưa?

Có thể rồi và cũng có thể chưa nữa.

Là bởi, cái kết quả trong mấy ngày đầu Tuần lễ Vàng chưa phải là một kết quả quốc dân mong đợi. Vẫn còn là ít ỏi! Vẫn còn là do một số đông nhà giàu lớn, nhà giàu vừa, thờ ơ với công cuộc kiến thiết nền độc lập!

Tôi đã thấy có một số người không phải là không có Vàng hàng nén để cho, thế mà (mía mai chưa?), người ta mang cúng vào Tuần lễ Vàng vền vền một hai lạng. Và, có khi, con số lạng còn là to đối với họ.

Tôi lại đã được nghe máy truyền thanh rêu rao mãi để đồng bào chú ý tới những

nhà phú hộ có hàng giấy [dây] nhà cho thuê ở Hà Nội, có cả đồn điền, có cả ấp [thái ấp], và có cả một xưởng công nghệ lớn, thế mà đem đến Tuần lễ Vàng được... (tôi xin nói đến tất cả sự thực) một lạng! Và đây, thêm một sự thực nữa, chua chát không kém: Một ông giàu lắm, lại có *tiếng* nữa, được bầu làm một chức khá quan trọng trong ban tổ chức “Một ngày Vàng”. Thế mà, cái gương của vị phú hào đó nêu lên cho người khác phải theo lại là một cái gương không được đẹp lắm! Ông ta có can đảm cúng mấy lạng Vàng để cho khi máy truyền thanh rao lên chói [chói] cả tai đồng bào.

Với vị phú hào này hay với những vị phú hào khác đã dè xẻn cúng Vàng, tôi biết nói thế nào để rung chuyển được lòng của những con người ấy? Tình trạng hiện giờ của nước nhà đã là cả một sức mạnh để lay chuyển những cội lòng sắt, đá nhất rồi” (29).

Như vậy, kết quả quyên góp của ba ngày vàng đã qua sỗ dĩ không đạt được như mong đợi, bởi do phần đông tầng lớp phú gia vẫn còn chưa nhiệt tâm hoặc toan tính cá nhân.

Cũng trên trang báo vừa nêu, lần đầu tiên có hai trường hợp đặc biệt đã ủng hộ Tuần lễ Vàng không phải bằng hiện vật vàng được công khai danh tính: cha cố A-ra-gông người Tây Ban Nha, có tên Việt là cha Đức, với 17 đồng bạc hào và đại biểu dân quân Nguyễn Tích Xưa với 2 hòm thuốc nổ cùng lựu đạn (30).

Từ đây trở đi, kết quả các ngày vàng không còn nêu số lượng riêng vàng mà có cả tiền, bạc, đồng, thóc gạo, nhà cửa...

Trong khi đó, địa điểm ngày vàng ở Bắc Bộ phủ tiết lộ một cuộc đảng đàn trực tiếp của Chủ tịch Hồ Chí Minh trước những đại biểu thuộc giới tư sản - điền chủ của Thủ đô. *Cứu Quốc* lược thuật rằng “Hồ Chủ tịch đến nói trong mấy phút, đại ý hô hào các phú gia

Hà Nội cố làm cho Tuần lễ Vàng ở Thủ đô Bắc Bộ kết quả hơn ở Sài Gòn, và để cho thế giới biết rằng toàn dân nước Việt Nam ai cũng đồng lòng giúp nước. Người nghèo thì hy sinh tính mệnh giữ đất nước; người giàu thì hy sinh tài sản giữ vững nền độc lập” (31).

Diễn tiến của sự kiện được tiếp tục tường trình: “Chức xung phong Tuần lễ Vàng vẫn chưa ai dám nhận, nhưng một cuộc lạc quyên mở ngay trong buổi họp. Đọc kết quả thu được sau đây, chúng ta sẽ biết thái độ một vài nhà đại phú đối với nền độc lập của Tổ quốc”; tiếp sau là một bảng kê chi tiết số lượng quyên góp của từng nghiệp chủ với tổng trị giá quy tiền đạt đến khoảng 3.600.000 đồng Đông Dương (tương đương 339,3kg vàng) (32).

Rõ ràng, dù mức độ đóng góp chênh lệch nhiều ít khác nhau, thậm chí có cá nhân không sẵn sàng ủng hộ, kết quả của sự kiện thực sự là một kỳ tích; bởi đem so với kết quả của cả Tuần lễ Vàng thu được theo kế hoạch, trị giá bằng tiền chỉ xấp xỉ 1.400.000 đồng (33).

Với sự kiện Ngày vàng 18-9-1945 ở Bắc Bộ phủ, giới phú hào Hà Thành đã được huy động ở tầng mức cao nhất, do đó kết quả thống kê của những ngày vàng còn lại trong Tuần lễ Vàng chỉ là các trị số ít ỏi. Ghi nhận của phóng viên Công Dân vào ngày vàng thứ năm, 20-9-1945 tại Hội quán Trung Đồ thuộc phố Huế: “ở đây, con số 10 lạng đã là to lắm. Cho nên, nghe máy truyền thanh nói đến 5 đồng cân Vàng là dân chúng đã vỗ tay rồi”, với một số nghiệp chủ được xưng danh như Dương Lộc, Lưu Chúc, Dương Văn Tỵ... (34).

Ngày vàng 21-9-1945 được xem là ngày áp chót của chuỗi hoạt động Tuần lễ Vàng, tức vào ngày trước khi bế mạc, cùng với các số liệu thống kê kết quả theo trị số vàng,

bạc, đồng, tiền xu, tiền giấy... nói chung, còn có một số gương mặt điển sản tiêu biểu với những đóng góp đáng kể, gồm “Ông Mai Văn Hàm biếu một cái nhà... đáng giá 24.726 đồng; ông Trần Gia Vỵ cúng 30 tấn thóc vụ tháng 10; ông Hoàng Gia Luận 150 tấn thóc; hai bà Bùi Huy Đức và Nguyễn Bá Chính 130 tấn thóc” (35).

Đặc biệt, một trường hợp thương buôn yêu cầu không tiết lộ danh tính, đã quyên góp trong ngày vàng 20-9 với số lượng được Ban Tổ chức công bố 5 đồng cân vàng, song ở số báo ngày 22-9-1945 lại đăng mục Cải chính nổi bật ở những dòng cuối cùng trang 4 của tờ báo, rằng “Bà Dương Văn Dzi yêu cầu cải chính bà đã cúng vào Tuần lễ Vàng 1 lạng Vàng chứ không phải 5 đồng cân” (36). Có lẽ đây cũng là thông tin duy nhất sai sót một cách cố ý nhằm phơi bày tệ thói dè sẻn quá đáng của một bộ phận tư sản trước yêu cầu cần cấp của quốc sự.

3.4. Hoạt động của ngày vàng bế mạc

Ngày bế mạc Tuần lễ Vàng theo Chương trình công bố sẽ diễn ra vào ngày Chủ nhật 23-9-1945, tuy nhiên đã bị hoãn lại với nguyên do thời tiết, theo thông cáo từ Nha Thông tin và Tuyên truyền Bắc Bộ: “Vì có mưa bão, nên ngày bế mạc Tuần lễ Vàng ở khu Hoàng Diệu (Hà Nội) phải hoãn đến ngày chủ nhật 30-9-45, bắt đầu từ 8 giờ sáng. Sẽ theo đúng như chương trình đã định” (37).

Dưới nhãn quan của tờ *Cứu Quốc*, sự cố thời tiết lại là một lợi thế cho hoạt động bế mạc của Tuần lễ Vàng. Phóng viên Công Dân, chuyên trách sự kiện này lý giải: “Nhưng, biết đâu, ngày bế mạc hoãn là thêm một thời gian cho các nhà giàu nghĩ cho thật kỹ, đối với Tổ quốc, đối với Tuần lễ Vàng, mình đã làm tròn nhiệm vụ hay chưa” (38).

Đến ngày 29-9-1945, chương trình bế mạc có thông báo dời lên trước nửa ngày,

tức bắt đầu từ 3 giờ chiều ngày này với một số hoạt động mang tính chất cổ động.

Mọi diễn biến theo kế hoạch được điều chỉnh trong những ngày tiếp sau cho thấy tâm điểm của lễ bế mạc Tuần lễ Vàng vẫn tập trung vào việc tiếp tục huy động sức quyền góp của giai tầng hữu sản, chí ít cũng từ giới trung lưu trở lên.

Cuộc biểu dương tinh thần “Chống Pháp xâm” thông qua 100 bức vẽ của giới họa sĩ, cùng diễu hành bởi đoàn thanh niên cứu quốc trên các đường phố Hà Nội sẽ nêu cao ý nghĩa rằng “Nhìn những bức tranh ấy bà con ai còn chưa chiến đấu, hy sinh cho đất nước, ai chưa quyên Vàng cho Quỹ Độc lập, sẽ nhận thấy sự thiếu sót bốn phần của mình và nên nhúng tay ngay vào việc. Ai đã quyên rồi, cũng cố tìm tòi thêm để quyên vào nữa cho tỏ rõ lòng hy sinh triệt để của mình”; sau đó sẽ được đặt ở Nhà Hát Lớn để dự vào cuộc đấu giá trong lễ bế mạc (39).

Trong khi đó, dưới tit “Ai là người sẽ đứng đầu Sổ Vàng Cứu Quốc”, Ban Tổ chức Tuần lễ Vàng trực tiếp cổ xúy niềm vinh dự cao cả đối với tầng lớp đại thương gia về những quy định trong việc lập ra và biên chép Sổ Vàng:

- Mục đích: “Muốn nhớ ơn những vị đã nhiệt thành với việc quốc phòng, muốn để đời sau còn biết được những phú hào cứu quốc”;

- Sáng kiến và nơi đặt: “Cuốn sổ đó do Ban Mỹ Thuật Hà Nội trình bày và sẽ để lưu trữ tại Viện Bảo tàng Hà Nội”;

- Thể lệ: “Trang đầu sẽ có tám hình mà Chủ tịch Hồ Chí Minh sẽ chụp cùng vị nào cúng [vàng] nhiều nhất. Trang hai sẽ dành riêng biên tên mười vị cúng nhiều hơn hết” (40).

Ban Tổ chức cũng thông tin nhà đại thương Nguyễn Sơn Hà đang giữ kỷ lục sự kiện với 105 lạng vàng, đồng thời khuyến

cáo: “Hỡi các vị phú hào, giờ quyết liệt đã điểm, không ai còn do dự nữa. Giữ Vàng để sống nô lệ còn nhục nào hơn?” (41).

Một khẩu lệnh đốc thúc khác cực kỳ mãnh liệt cũng hiển thị ngay trên trang báo này: “Đồng bào hãy mau đem Vàng dự chiến... chúng ta hãy cố sức hy sinh, cố sức tìm tòi cho thực nhiều Vàng đem dâng vào Quỹ Độc lập trong ngày bế mạc Tuần lễ Vàng sắp tới” (42).

Báo *Cứu Quốc* số ngày 28-9-1945, ở tit bài “Phòng Triển lãm tranh ảnh ‘Chống xâm lăng’ và Đế Thiên, Đế Thích”, quảng bá sôi nổi loạt công trình mỹ thuật như đã đề cập trước đó, bao gồm các ảnh chụp Đế Thiên Đế Thích và một tác phẩm “Lâu đài Đế Thiên” của hai nhà điêu khắc Công Văn Trung và Trần Huy Bá; hàng trăm bức tranh của nhóm tân họa sĩ; ngoài ra còn có thêm mô hình về một ngôi chùa nhỏ làm bằng vàng và bạc dập theo khuôn mẫu Chùa Bạc ở Cao Mên (Campuchia) của nhà hảo tâm Dương Văn Tý. Các tác phẩm nghệ thuật đặc sắc này đều được trưng bày với mục đích thưởng lãm và bán đấu giá quyên góp vào Tuần lễ Vàng (43). Tất nhiên, khách hàng được thu hút không ai khác hơn là giới am hiểu mỹ thuật hoặc nhiệt thành ái quốc, song chắc chắn phải là những người giàu có.

Bản “Tin trong nước” của tờ báo kết thúc bằng một mẫu tin ngắn cũng hướng đến giới tiêu dùng thượng lưu, rằng “Trong Tuần lễ Vàng, Quỹ Độc lập không những đã thu được nhiều vàng bạc châu báu mà lại cả những đồ trang sức quý giá... Ngày bế mạc Tuần lễ Vàng sẽ đem bán đấu giá theo lệ thường... để lấy tiền vào Quỹ Độc lập” (44).

Một ngày trước lễ bế mạc Tuần lễ Vàng, *Cứu Quốc* số ngày 29-9-1945 hùng hồn

tuyên bố thắng lợi vô cùng lớn lao của sự kiện: “Các phú hào Bắc Bộ đã thoát khỏi cái lều ngà của mình để sát nhập hàng ngũ cứu quốc, lập thành “Thân sĩ Cứu quốc đoàn”, kết quả tốt đẹp của Tuần lễ Vàng đủ để tượng trưng lòng yêu nước của các người” (45). Thật vậy, thắng lợi của Tuần lễ Vàng cũng chính là thắng lợi của khối đại đoàn kết toàn dân tộc Việt Nam, bởi tinh thần yêu nước và ý chí độc lập của giai tầng tư sản - điền chủ đã đang cháy sáng cùng ngọn lửa đấu tranh bất khuất của đồng bào toàn quốc.

4. Kết luận

Trong khi đề cập đến sự thành công của Quỹ Độc lập như là biểu tượng hy sinh của toàn thể quốc dân về của cải vật chất ở hậu phương, thì kết quả Tuần lễ Vàng nhấn mạnh vai trò tiên phong của các giai tầng giàu có, cùng với sự hy sinh về tính mạng của đồng bào, chiến sĩ ngoài mặt trận. Mỗi bộ phận nhân dân gánh vác một trách nhiệm lịch sử riêng, để rồi mọi xung lực xã hội đều được tập hợp dưới ngọn cờ chiến đấu vì nền tự do độc lập, tạo thành sức mạnh đánh bại mọi âm mưu và hành động của kẻ thù.

Tinh thần và thực lực của giới tư sản - điền chủ đã được lịch sử ghi nhận thông qua thực tiễn cách mạng đó nổi bật trên nền thời gian bởi ngày vàng đỉnh cao 18-9-1945 tại Bắc Bộ phủ với cuộc đăng đàn vận động trực tiếp của Chủ tịch Hồ Chí Minh, cùng sự xướng xuất thành lập tổ chức “Hội Việt Nam Thân sĩ Cứu quốc” do Bộ trưởng Bộ Tài chính Phạm Văn Đồng chủ tọa, với sứ mệnh rằng “Hội này sẽ gồm những nhà tư bản để giúp Chính phủ về tài chính trong tình thế nghiêm trọng này. Rồi, sau đây, ở thời bình khi nước nhà đã hoàn toàn

độc lập, sẽ giúp Chính phủ duy trì nền kinh tế” (46).

Sự kiện ngày vàng 18-9-1945 ở Bắc Bộ phủ trước nay không được thông tin rộng rãi do những hạn chế về mặt công bố tư liệu, cũng như đối tượng hướng đích là giai tầng giàu có trong Tuần lễ Vàng không được đánh giá và đề cao đúng mức. Chính vậy, nhận thức về một ngày đích thực ý nghĩa để vinh danh những đóng góp to lớn của đội ngũ tư sản - điền chủ Việt Nam nói chung, các công thương gia nói riêng, còn tồn tại một số bất cập là điều không tránh khỏi.

Hiện tại, Ngày Doanh nhân Việt Nam hàng năm được chọn là ngày 13-10 nhằm tôn vinh giới doanh nhân Việt, dựa theo sự kiện Chủ tịch Hồ Chí Minh gửi thư kêu gọi giới Công Thương Việt Nam gia nhập tổ chức “Công Thương Cứu quốc đoàn”, được tờ *Cứu Quốc* đăng tải vào ngày 13-10-1945 (47). Đoàn thể này đã được lập ra vào thời điểm cụ thể nào thì đến nay vẫn chưa xác định, nhưng đương thời do số lượng chưa đông đảo, thực lực chưa dồi dào, thế nên với cương vị đứng đầu Chính phủ, Chủ tịch Hồ Chí Minh đăng đàn hô hào giới tư sản Công Thương tận lực tham gia, trước hết là ghi danh, tiếp theo là góp vốn để thực hiện nghĩa vụ đối với quốc dân. “Hội Việt Nam Thân sĩ Cứu quốc” nói trên cũng chính là “Công Thương Cứu quốc đoàn” sau đó.

Như vậy, dù không xác định được thời điểm ra đời chính thức của tổ chức Công Thương gia, sự kiện ngày vàng 18-9-1945 ở Bắc Bộ phủ có thể xem là cột mốc khai sinh của Hội/Đoàn. Cùng đó, sự hiện diện trực tiếp của hai vị lãnh đạo đứng đầu Chính phủ đã tạo nên sức cảm hóa mãnh liệt đối với những đại diện giai tầng tư

sản - diên chủ, đem lại kết quả cao nhất về thành tích đóng góp cho Tuần lễ Vàng, với trị giá quy tiền đạt khoảng 3.600.000 đồng Đông Dương (tương đương 339,3kg vàng) chỉ tại một điểm gom vàng phát sinh ở Bắc Bộ phủ, chiếm hơn phân nửa tổng trị giá 7 triệu đồng Đông Dương của toàn bộ sự kiện tại Hà Thành.

Nếu như Tuần lễ Vàng cùng Quỹ Độc lập trong lịch sử từng có những cống hiến

tài chính to lớn giúp Nhà nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa non trẻ vượt qua tình thế “ngàn cân treo sợi tóc”, ý nghĩa kép của sự kiện ngày vàng ở Bắc Bộ phủ ngày 18-9-1945 càng cần được các thế hệ người Việt Nam hiện đại khắc nhớ. Nên chăng gắn cho ngày 18-9 biểu trưng vinh danh những nỗ lực cống hiến to lớn của giới Kỹ Công Thương Việt mà ngày nay gọi là Ngày Doanh nhân Việt Nam?

CHÚ THÍCH

(1). Bộ Tài chính, *60 năm tài chính Việt Nam 1945 - 2005*, (Lưu hành nội bộ), Nxb. Tài chính, Hà Nội, 2005, tr. 23-24.

(2). Bộ Tài chính, *70 năm tài chính Việt Nam 1945 - 2015*, Nxb. Tài chính, Hà Nội, 2015, tr. 40.

(3). Phan Thị Thoa, *Chủ trương, chính sách của Đảng về xây dựng nền tài chính Việt Nam trong kháng chiến chống Pháp (1945 - 1954)*, Nxb. Tài chính, Hà Nội, 2017, tr. 38.

(4). *Cứu Quốc*, số 37, ngày 7-9-1945: “Bá cáo”, tr. 2, cột 3.

(5). *Cứu Quốc*, số 37, ngày 7-9-1945: “Quỹ Độc lập”, tr. 2, cột 4.

(6). *Cứu Quốc*, số 38, ngày 9-9-1945: “Bố cáo quốc dân đồng bào”, tr. 2, cột 5.

(7). *Cứu Quốc*, số 40, ngày 11-9-1945: “Mấy lời thanh minh”, tr. 2, cột 1.

(8). *Việt Nam Dân Quốc Công Báo*, số 4, ngày 20-10-1945: “Thông cáo”, tr. 50;

Cứu Quốc, số 61, ngày 8-10-1945: “Thông cáo”, tr. 3, cột 5.

Cứu Quốc cho biết: “Kể từ ngày 4-10-1945 việc cấm mua bán các thứ vàng lá, vàng thoi... bãi bỏ hẳn”.

(9). *Cứu Quốc*, số 38, ngày 9-9-1945: “Vàng! Vàng! Vàng!”, tr. 1, cột 1.

(10). *Cứu Quốc*, số 39, ngày 10-9-1945: Khẩu ngữ, tr. 2, cột 5.

(11). *Cứu Quốc*, số 40, ngày 11-9-1945: “Tuần lễ Vàng”, tr. 1, cột 4-5.

(12). *Cứu Quốc*, số 40, ngày 11-9-1945: “Tuần lễ Vàng”, tr. 2, cột 4.

(13). *Cứu Quốc*, số 40, ngày 11-9-1945: “Cùng các bạn phụ nữ tư sản!”, tr. 2, cột 5.

(14). *Cứu Quốc*, số 40, ngày 11-9-1945: Nam Hương, “Ca dao”, tr. 2, cột 5.

(15). *Cứu Quốc*, số Đặc biệt, đêm 13-9-1945: Khẩu ngữ, tr. 3, cột 2.

(16). *Cứu Quốc*, số 45, ngày 17-9-1945: “Tuần lễ Vàng đã bắt đầu!”, tr. 1, cột 3-5.

(17), (18). *Cứu Quốc*, số 45, ngày 17-9-1945: “Tuần lễ Vàng đã bắt đầu!”, tr. 2, cột 1-2.

(19). *Cứu Quốc*, số 45, ngày 17-9-1945: “Tuần lễ Vàng đã bắt đầu!”, tr. 1, cột 5.

(20). *Cứu Quốc*, số 45, ngày 17-9-1945: “Chủ tịch Hồ hô hào”, tr. 2, cột 2.

(21). *Cứu Quốc*, số 45, ngày 17-9-1945: “Chủ tịch Hồ Chí Minh tặng huy chương vàng”, tr. 1, cột 1.

(22). *Cứu Quốc*, số 47, ngày 19-9-1945: Công Dân, “Ngày vàng ở phố Hàng Quạt (18.9)”, tr. 2, cột 3.

(23), (25), (26). *Cứu Quốc*, số 46, ngày 18-9-1945: Công Dân, “Ngày thứ hai trong Tuần lễ Vàng (17.9)”, tr. 1, cột 5.

(24). *Cứu Quốc*, số 46, ngày 18-9-1945: Công Dân, “Ngày thứ hai trong Tuần lễ Vàng (17.9)”, tr. 1, cột 1-4.

(27). *Cứu Quốc*, số 47, ngày 19-9-1945: Công Dân, “Ngày vàng ở phố Hàng Quạt (18.9)”, tr. 1, cột 3-5; tr. 2, cột 3.

(28), (31). *Cứu Quốc*, số 48, ngày 21-9-1945: “Ai sẽ nhận chức xung phong Tuần lễ Vàng?”, tr. 2, cột 1.

(29). *Cứu Quốc*, số 47, ngày 19-9-1945: Công Dân, “Vài nhận xét”, tr. 2, cột 3-4.

(30). *Cứu Quốc*, số 47, ngày 19-9-1945: “Một nhà hảo tâm ngoại quốc với Tuần lễ Vàng”, tr. 2, cột 4; “Cúng thuốc nổ và lựu đạn vào Tuần lễ Vàng”, tr. 2, cột 4.

(32), (33). Nguyễn Văn Giác, *Tuần lễ Vàng năm 1945 - từ tư liệu mới cập nhật*, Tạp chí Xưa & Nay, số 519, 2020, tr. 41-47.

(34). *Cứu Quốc*, số 48, ngày 21-9-1945: Công Dân, “Vài ngày Vàng”, tr. 1, cột 4-5; tr.2, cột 5.

(35). *Cứu Quốc*, số 49, ngày 22-9-1945: “Ngày Vàng (21.9)”, tr. 1, cột 1.

(36). *Cứu Quốc*, số 49, ngày 22-9-1945: “Cải chính”, tr. 4, cột 5.

(37). *Cứu Quốc*, số 50, ngày 24-9-1945: Nha Thông tin và Tuyên truyền Bắc Bộ, “Hoãn ngày bế mạc Tuần lễ Vàng”, tr. 2, cột 1.

(38). *Cứu Quốc*, số 50, ngày 24-9-1945: Công Dân, “Ngày cuối cùng của Tuần lễ Vàng”, tr. 1, cột 1.

(39). *Cứu Quốc*, số 52, ngày 27-9-1945: “Bế mạc Tuần lễ Vàng tại Hà Nội sẽ có một cuộc biểu dương tinh thần ‘Chống Pháp xâm’”, tr. 1, cột 1-4.

(40), (41). *Cứu Quốc*, số 52, ngày 27-9-1945: Ban Tổ chức Tuần lễ Vàng, “Ai là người sẽ đứng đầu Sổ Vàng Cứu Quốc?”, tr. 1, cột 2-3.

(42). *Cứu Quốc*, số 52, ngày 27-9-1945: “Đồng bào hãy mau đem Vàng dự chiến”, tr. 1, cột 4.

(43). *Cứu Quốc*, số 53, ngày 28-9-1945: Chu Đình Ba và một số người ưa mỹ thuật, “Phòng Triển lãm tranh ảnh ‘Chống xâm lăng và Đế Thiên Đế Thích’”, tr.1, cột 3-4.

(44). *Cứu Quốc*, số 53, ngày 28-9-1945: “Tin trong nước”, tr. 2, cột 2.

(45). *Cứu Quốc*, số 54, ngày 29-9-1945: “Để bế mạc Tuần lễ Vàng”, tr. 1, cột 2.

(46). *Cứu Quốc*, số 48, ngày 21-9-1945: “Ai sẽ nhận chức xung phong Tuần lễ Vàng?”, tr. 2, cột 1.

(47). *Cứu Quốc*, số 66, ngày 13-10-1945: “Hãy gia nhập Công Thương Cứu quốc đoàn!”, tr. 1, cột 3-4.

Nguyên văn lời kêu gọi như sau:

“Cùng các ngài trong giới Công Thương,

Được tin giới Công Thương đã đoàn kết lại thành “Công Thương Cứu quốc đoàn” và gia nhập vào Mặt trận Việt Minh, tôi rất vui mừng. Hiện nay “Công Thương Cứu quốc đoàn” đang hoạt động để làm nhiều việc ích quốc lợi dân, tôi rất hoan nghênh và mong đợi nhiều kết quả tốt.

Trong lúc các giới khác trong quốc dân ra sức hoạt động để dành [giành] lấy nền hoàn toàn độc lập của nước nhà, thì giới Công Thương phải hoạt động để xây dựng một nền kinh tế và tài chính vững vàng và thịnh vượng. Chính phủ nhân dân và tôi sẽ tận tâm giúp giới Công Thương trong công cuộc kiến thiết này.

Việc nước và việc nhà bao giờ cũng đi đôi với nhau. Nền kinh tế quốc dân thịnh vượng nghĩa là các sự kinh doanh của các nhà công nghiệp, thương nghiệp thịnh vượng. Vậy tôi mong giới Công Thương nỗ lực và khuyến các nhà công nghiệp và thương nghiệp mau mau gia nhập vào ‘Công Thương Cứu quốc đoàn’ cùng đem vốn vào làm những công cuộc ích quốc lợi dân.

Hồ Chí Minh”.